

איים בכרישה ועדת הבחון לא פגלה של בביגי

שרד לבחור בינו לבין לבון. אותו נימוק שהביא לבירור הבלתי-צודק, מוכרח היה להביא למסקנות בלתי-צודקות. כי האולטימטום של בן-גוריון כלפי מפא"י לא זה בלבד שלא בוטל, אלא אף הוחרף. לחשניו הודיעו כי לא יחזור לממשלה אלא אחרי סילוק לבון. כדי שהדבר יהיה ברור לגמרי, הוטל על הוועדה לסיים את עבודתה לפני שבן-גוריון יסיים את "חופשתו".

לבון עצמו לא הסתכל בחיוביקידיים בהכנות למשפט-הליניץ. הוא שלח למוכירות מכתב נמרץ, שגילה בהגיון צורב את מהות הסארכה. טען לבון: "האם בתנאים אלה יכול להתקיים בירור חופשי כשחברי הוועדה יעמדו תחת לחץ איום אקרה זה — בן-גוריון או לבון? מכתב זה הנחית את מכת-המות על ועדת הבחון עוד לפני שנולדה. גולדה מאיר שוב נשארה נאמנה לעצמה, הודיעה שלא תשתתף בוועדה. ארגוב הודיע שלא ישתתף בלי גולדה. שיטרית, איש נוח לבריות וחסר כוח במפלגה, שאינו רוצה לריב עם איש אך אינו יכול לעמוד נגד בן-גוריון, מצא בכך הזדמנות נוחה לטרב אף הוא. נעריהחצר צהלו. בפעם האלף ואחת הודיע שבתי סבת בשמם מעל עמודי הארץ כי פנחס לבון מחולט עתה סופית-לגמריי-לחלוטין. דיין, פרס, יוספסל, אלמוגי, גוברין ושאר משרתי בן-גוריון תבעו לסלק את לבון בלי שום בירור נוסף, כעונש על מכתבו החוצפני. היה נדמה להם כי סוף-סוף הנצחון בכיסם. רבים במפלגה, שהיו משוכנעים לגמרי בצדיקתו המוחלטת של לבון, לא רצו שבן-גוריון יפרוש. נעריהחצר גם האמינו שאפילו יפרוש בן-גוריון, תצטרך המפלגה כעבור ימים מעטים לקרוא חזרה, להגיש לו את ראשן של לבון על צלחת.

כאשר פירסם ניר-רוק סימס, אחד משלושת העיתונים החשובים ביותר בעולם, ראיון עם לבון, שהפכו לדמות בינלאומית, הגיע ועמו של המולך הזקן לשיאו. הוא דרש את קרבנו, ובמהרה.

בגניה חדשה

אולם גם הפעם נראה חשבונו של נעריהחצר מוטעה. המפלגה לא היתה מוכנה לבצע חראקירי, להפוך לפלוגת-סער של המנהיג. היא לא רצתה להרגיז את בן-גוריון, להביא לפרישתו. אבל היא גם לא רצתה לשלם לו את המחיר. מרד אנשי-הרוח עשה עליה רושם עמוק, שיכנע אותה כי בבחירות הבאות תצטרך לשלם מחיר אכזרי עבור אמירת הכן לוקן. בישראל של ינואר 1961, עדיין אין מפלגה יכולה לפעול בחלל ריק, כנגד הכוח המקובץ של דעת-הקהל. גם קול אחר השפיע השפעה עמוקה. ברחבי הארץ קמו ועדי-פעולה מסתוריים, שהשביחו את הפועלים נגד צחיה-התקורות האחרונים של לוי אשכול. אנשי מפא"י האשימו את מק"י, רמזו כי גם מפ"ם ואחדות-העבודה בוחשות בקלחת. אך בעיקר למדו הפועלים הממורמרים מן הדוגמה הבלגית, היו מוכנים לאחוז בנושק השביתה לא נגד המעבידים, אלא נגד המנגנון הממשלתי.

ההסתדרות הטילה על לבון לנהל משאומתן עם השרים הכלכליים, אסרה בינתיים (ללא הצלחה) את השביתות. מאחורי ההחלטה הסתתר האיום שבמקרה שלבון לא יבוא על סיניוקו, יקומו מאות אלפי פועלי ישראל ויערכו בלגיה חדשה.

האנשים הרציניים בצמרת מפא"י הושפעו עמוקות מהתפתחות זו. בניגוד לדיין, פרס ושות', שאין להם שרשים בתנועת-הפועלים ושאין להם מושג על עוצמתם של מאורעות סוציאליים, הבינו אנשי הצמרת התתיקה שכאן מתגבשת סכנה חמורה למפא"י. הם שללו את עצמם: מה יקרה אם נדיח את לבון? האם קומיסאר ממונה, שייחשב לקהילינג של בן-גוריון, יוכל לרסן את הפועלים? האם לא יהסוך לבון עצמו מוקד התסיסה הפועלית? לוי אשכול התכונן באותה שעה להגיש לכנסת חוקים חדשים, שהטילו על המדינה שורה שלמה של מסים בלתי-רפורמליים (ראה במדינה). הוא נרעד מן האפשרות של התפרקות "המשמעת הפועלית".

כל השיקולים האלה, יחד עם הדוגמה האמיצה של גולדה מאיר והתחושה המוסרית של רבים מאנשי הצמרת, מנעה גם השבוע הכרעה נגד לבון. שוב השתדלה המזכירות למצוא פשרה. היא הטילה על חברי ועדת הבחון לקבל על עצמם את התפקיד בעל כורחם, אך ביטלה לגביהם את גבול-הזמן הנוקשה להסכת המסקנות. את הדיון במכתבו של לבון דחתה לשיבה הבאה — מכה נוספת לנעריהחצר, שקיוו לגינוי נמרץ ומחיר.

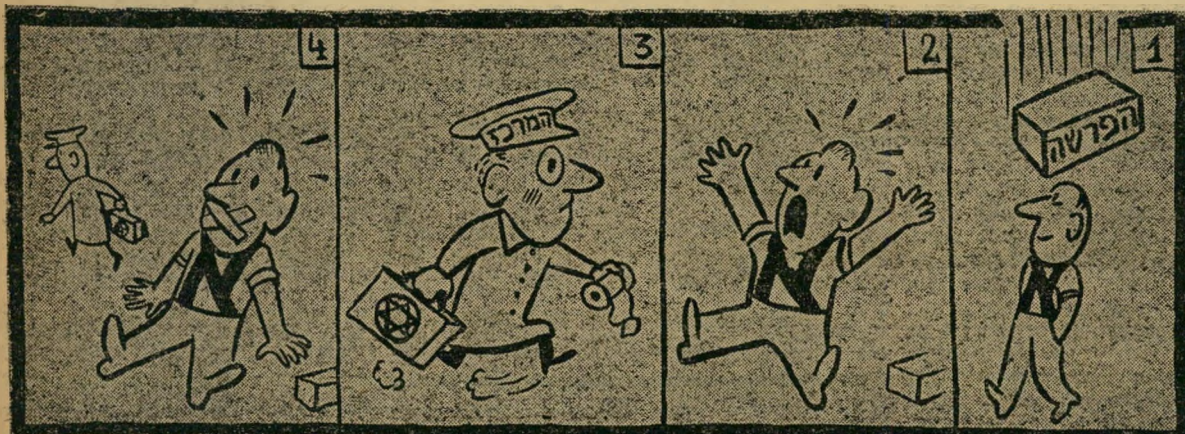
מוקשי-שרק

לפני כן פוצצו נעריהחצר עוד מוקש אחד. הוא היהודי בכותרות העיתונים, אך במפלגה עורר רק חיוך של זילזול.

שלושה מנציגי מפא"י בוועדה המרכזת של ההסתדרות, הודיעו למוכירות המפלגה שאינם רוצים עוד לשבת עם לבון, התפטרו מתפקידם. לא היה להם שום נימוק — זולת רצונם למצוא חן בעיני ביגי.

ברגע הראשון היה נדמה כאילו הצליח בן-גוריון לפתוח חזית חדשה, לערער את עמדתו ההסתדרותית של לבון מבפנים. אולם הסיכום היה לטובת לבון: שבעה נציגי מפא"י ה' אחרים נשארו נאמנים לו. עמדתו נשארה בלתי-מעוררת, והסתלקות משרתי בן-גוריון רק חיזקה אותה. בזירה זו נשאר ביגי במיעוט בולט.

בתום השבוע השמונה-עשר, עדיין היתה התוצאה של הקרב בן-גוריון-לבון — תיקו. עובדה זו לבדה היתה נצחון מזהיר ליריב החלש יותר — ונצחון מפתיע למוקראסיה הישראלית, שגילתה בעצמה כוחות רדומים שאיש לא העז עד כה להאמין בקיומם.

צו ההשתקה במפא"י (קאריקטורה של זאב ב"דבר")
עזוב של מצפון

גולדה מאיר (בכניסה לשיבת מרכז מפא"י)
אמיצה מכל גבר

אדרבא: מכונני הדיקטטורות של הימין בדור האחרון שפכו קיתונות של לעג על אנשי-הרוח. השיבו על כל טענה של צדק במכה של אגרוף. אמר הרמן גרינג: "כשאני שומע את המילה, תרבות, אני פותח את הניצרה של אקדחיו".

השבוע פתחו בן-גוריון ומשרתיו את ניצרות אקדחיהם. בציניות גמורה, ללא כל ניסיון להסתת את הברוטאליות של עמדתם, הודיעו: לא חשוב מי צודק. יתכן שלבון טהור מכל רבב. אבל הוקן רוצה שיחוסל — ועל כן יש לחסלו!

היסודות לכך הונחו עוד בשבוע שעבר. בן-גוריון הבין כי הפסיד את המערכה בממשלה, וכי פתח חזית רחבה מדי. הוא החליט לחסל את החזית המיותרת בממשלה. הוא היה מוכן אפילו לבצע נסיגה גלויה ליעני המדינה, לחתור על הכבוד העצמי. מן הסתם אמר לעצמו: אם אצא מנצח מן המערכה במפלגה, עוד אספיק ללמד את שרי הממשלה לקח שלא יישכח במהרה.

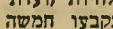
הכניעה בוצעה בזריזות ובחפזון. במכתב לפנחס רוזן התנצל אומנם בן-גוריון על העלבונות שהערים על ראשי השרים, אך גם זאת מבלי לחזור בו מן המילים ("חצאי אמת, עיוות דין, משוא פנים") עצמן או להכחישן ומבלי להודיע לממשלה כי יחזור לכהונתו בכל מקרה, אחרי תום חופשתו בעוד שבועיים. להיפך, בכונה תחילה השאיר את איום ההתפטרות תלוי ועומד — הפעם לא כסחיטה נגד הממשלה, אלא כסחיטה נגד מפלגתו שלו. אילו היו חברי הממשלה גברים, לא היו מסתפקים במחנה הריק של ראש-הממשלה.

הם היו מעמידים את בן-גוריון בפני הברירה: חיסול הפרשה מיד, ללא עריפת ראשים — או התפטרות הממשלה. אולם רוב השרים היו מגיילב. אמנם הם ידעו היטב כי עמדתו של לבון היא ברגע הזה קריהגנה העיקרי של הדמוקרטיה הישראלית. הם ידעו שאם יחוסל לבון על ידי החלטה של מפא"י, יתכן דיקטטורה בן-גוריונית שלא תצטמצם במפא"י עצמה, אלא תרוקן את הממשלה כולה מתוכנה.

אבל השרים לא רצו ללחום. היחידים שהיו מוכנים לכך — אנשי מפ"ם — ויתרו על המאבק כאשר נוכחו לדעת כי אחדות-העבודה ערקה מן המערכה, מחשש סן תרגיז את ביגי יותר מדי, הדתיים השלימו, כרגיל. פנחס רוזן, כנאה לגרמני אמיתי, הסתפק בפיסת ניר שהעניקה לו טיפוק פורמלי.

וכך עברה הממשלה "לסדר היום", כפי שעשתה זאת ועדת-החקיקה-הבטחון של הכנסת (ראה הנידון). השרים העמידו פנים כאילו המאבק הגדול בין בן-גוריון ולבון — המאבק בין דמוקרטיה ודיקטטורה — הוא באמת עניין שנימי של מפא"י. הם העבירו את ההכרעה מן הזירה הכלל-לאומית, בה יש להתנגדי בן-גוריון רוב עצום, אל הזירה הפנימי-מפא"יית, בה יכול בן-גוריון להפעיל לחץ מכסימלי.

רק אדם אחד לא השתתף בבגידה פחדנית זו של ממשלת ישראל. שרת-החוק, גולדה מאיר, הצדיקה שוב את האימרה שנאמרה עליה פעם, בחיבה של הערצה: "היא הגבר היחיד בממשלה" באמתלה של מחלה נשארה בבית, לא השתתפה בישיבה. היא לא הצילנה את העניין — אך שמרה על כבוד.

החכונות למשפט הליניץ'

ברגע שחיה ברור כי החזית בממשלה חוסלה, התרכזו קלגסי בן-גוריון להתקפת המכרעת במפא"י.

המכשיר העיקרי שלהם היה צריך להיות, ועדת הבחון, שהיתה צריכה לקום כדי לדון בתופעת לבון וב-תופעות אחרות. נקבעו חמשה חברים, שלא נשאלו לרצונם, ושנאסר עליהם מראש להתפטר: גולדה מאיר, בכור שיטרית, מאיר ארגוב, בבה אידלסון ועמי אסף.

כיון זה הרכב שקול למדי. לפחות שניים מתוך החמישה — שתי הנשים — נטו לצד לבון. אולם המהוה עצמו היה סארכה.

כי כל הבירור היה מופרך מיסודו. כל ילד במדינה יודע כי דברי לבון בוועדת החקיקה-הבטחון אינם נוגעים למפא"י כלל, מכיון שנאמרו עלידי שר-לשעבר על עניי נים ממלכתיים מובהקים — ענייני מערכת הבטחון. ואילו שאר דבריו של לבון, שי נאמרו תוך כדי מאבק עם מבקשי ח" סולו, היו עדינים בהשואה למערכת ההש" מצות הוימיומיות שנוהלה נגדו בהשראתו האישית השיירה של שמעון פרס.

בכל זאת החליטה מזכירות מפא"י על ביי דור זה, כחשובה לאולטימטום של בן-גוריון, אולם מפ"ם פירסמה הודעה אמיצה, וחינה סתגלית לחיסול לבון אינו ענין פנימי של מפא"י.